

## Arkeologisen kohteen tarkastuskertomus

### Hamina Hitonharjun Pirunpesä [917010051]

Muinaisjäänöstyyppi: kvartsilouhos, kivilouhos  
 Ajoitus: kivikausi, historiallinen aika  
 Koordinaatit: P=6740745; I= 520692; z= 75 m mpy  
 (ETRS-FINTM35, muinaisjäänösrekisteristä)

Tutkimukset ja aiemmat löydöt: Huurre 1967 (KM 17580: vasarakivi? ja kivilajinäytteitä);  
 Enqvist 2006 (vuoden 2015 jälkeen tehdyt tarkastukset Mökkönen 2019;  
 Ranta 2019)

Lähilöydöt: esihistoriallisia löytöjä ei ole alle 2 km säteellä kohteesta

#### Tarkastukset 2015

Pvm: 21.4.2015 ja 26.4.2015  
 Tarkastajat: T. Mökkönen, K. Nordqvist, V. Viinikainen  
 Löydöt: kvartsia ja savukvartsia luolassa ja luolan edustalla tuulenskaadoissa (jätettiin paikalleen, koska kohteelta aiempia löytöjä)

#### Kohdekuvaus

Kohteelta tunnetaan luolamainen onkalo, jonka läheisyydestä on raportoitu ”kolme kovertumaa kvartsisuonien kohdalla”. Kohde on myös luonnonsuojelulain rauhoittama.

Hitonharjunmäen itäreunalla, jyrkässä kalliorinteessä on luolamainen onkalo (P=6740763; I=520683; z=78 m mpy; GPS ± 4 m). Kyseessä on lähes tyhjiin louhittu kideonkalo, jonka suuaukko erottuu sammaloituneen kallion pinnassa noin 60 x 50 cm kokoisena aukkona.

Onkalon sisätilan lattia-ala on noin 220 x 200 cm ja korkeus 150–160 cm. Onkalon seinissä on näkyvissä jonkin verran kvartsia, lattia on täynnä kvartsi-iskoksia ja sivukivenpaloja. Osa kvartsista on savukvartsia. Seinissä on muutamia syvemmälle ulottuvia pienempiä kideonkaloita. Onkalon suuaukon edustalla on runsaasti pieniä kvartsi-iskoksia.

Onkalon ympäristössä havaittiin myös neljä jääkauden osittain paljastamaa ja louhittua kideonkaloa:

Louhos 1 sijaitsee 2 m onkalon suusta ylärinteeseen. Se on 100 x 150 cm kokoinen ja noin 90 cm syvyinen puolipallomainen, kovera syvennys, jonka seinämissä on vielä jäljellä kvartsia.

Louhos 2 sijaitsee 3 m onkalon suuaukosta luoteeseen maanpinnan tasalla. Se on 260 cm leveä ja 150 cm korkea alue, jonka seinissä erottuu jonkin verran kvartsia. Alueella on ainakin viisi pientä syvempää onkaloa, jotka ovat ehkä pienikokoisia kideonkaloita. Pääosa alueesta on maan ja kasvillisuuden peitossa.

Louhos 3 sijaitsee 8 m onkalon suuaukosta luoteeseen maanpinnan tasalla. Se on 210 cm leveä, 120 cm syvä ja 150 cm korkea puolipallomainen, kovera syvennys, jonka sammaloituneissa seinämissä on vielä jäljellä hieman kvartsia.

Louhos 4 (P=6740760; I=520697; z=99 m mpy; GPS ± 7 m; yleiskuvassa ”itäinen louhos”) sijaitsee noin 15 metriä kaakkoon onkalon suulta. Pystysuorassa kallioseinämässä erottuu maan tasalla selkeä puolipallomainen tyhjäksi louhittu kideonkalo, joka on 100 cm leveä, 65 cm syvä ja 70 cm korkea. Onkalon seinämät ovat sammalen peitossa ja niissä on jäljellä hieman kvartsia. Heti sen pohjoispuolella on 180 cm leveä ja 90 cm paksu kvartsisuoni. Melko hyvälaatuista kvartsia on vielä

runsaasti jäljellä. Heti suonen pohjoispuolella on jälleen kalliosyvennys, mutta se on niin pahoin kasvillisuuden ja maa-aineksen peittämä, ettei ole mahdollista sanoa onko kyseessä louhos.

Louhoksen 4 kaakkoispuolella on historiallisen ajan louhostoimintaa (lohkottuja kivipaaseja).

Pirunpesän louhosten edessä havaittiin kolme tuulenskaatoa, joita kahdesta paljastui iskettyä kvartsia raaka-ainekappaleina. Tuulenskaato 1 sijaitsee kaakossa olevan louhoksen (louhos 4) edustalla (valkoista juonikvartsia), ja tuulenskaato 2 (savukvartsia) taas alueen luoteisosassa louhosten 2 ja 3 edustalla. Löydöt osoittavat, että (kuten oli odotettavissa) louhosten etupuolelta löytyy alue, josta on löydettävissä louhoksesta peräisin olevia löytöjä (iskoksia, raaka-ainekappaleita, sivukiveä jne.).

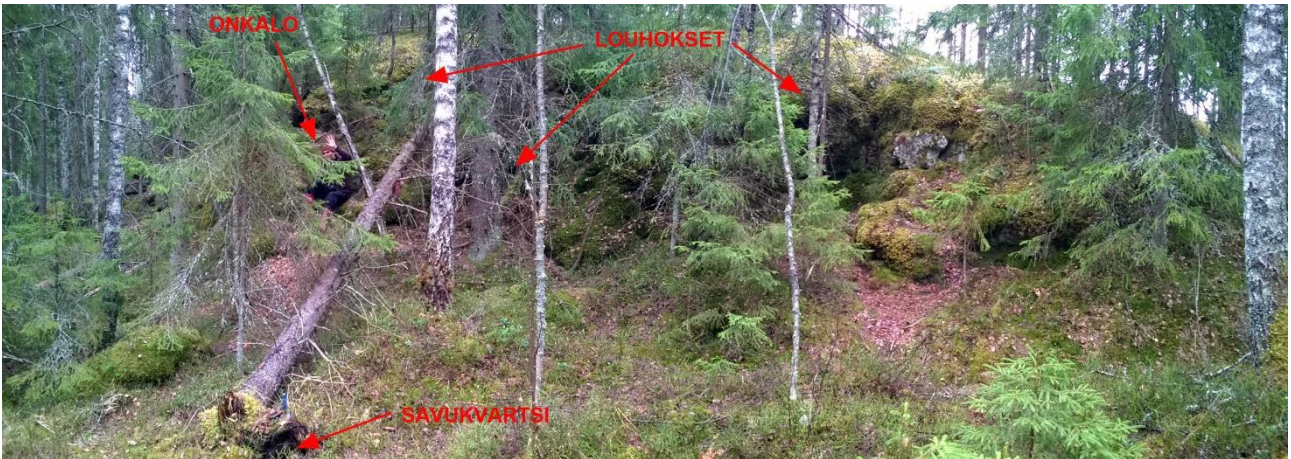
Löydöt valokuvattiin ja niiden sijainti mitattiin (GPS), jonka jälkeen ne jätettiin paikalleen.

	P (ETRS-TM35FIN)	I (ETRS-TM35FIN)	Virhe	z
Tuulenskaato 1	6740773	520701	±4 m	90
Tuulenskaato 2 (savukv.)	6740772	520688	±4 m	89

Näiden lisäksi muinaisjäännösrekisterissä on yksi kohteen alakohteenä oleva vuoden 2019 tarkastuksessa havaittu löytöpaikka (huomio lisätty 23.3.2023).

Tarkastuskertomus on viimeistelty kuvien ja kartan osalta Helsingissä 24.3.2023.

Teemu Mökkönen



Kuva 1. Yleiskuva. Onkalo, sen luoteispuolella sijaitsevat louhokset (louhokset 1, 2 ja 3) ja edustalta tehty löytö (tuulenkaato 2) merkittynä kuvaan. Kohti etelää/lounasta. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 2. Yleiskuva. Onkalo ja sen kaakkoispuolella sijaitsevat louhokset (louhos 4 = "itäinen louhos", historiallinen louhos) ja edustalta tehdyt löydöt (tuulenkaato 1: kvartsi ja tuulenkaato 2: savukvartsi) merkittynä kuvaan. Kohti etelää/lounasta. Kuva T. Mökkönen 2015.



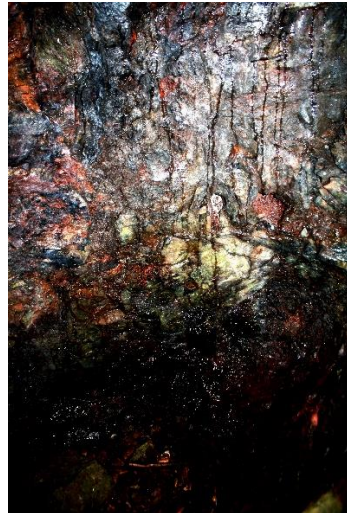
Kuva 3. Yleiskuva. Louhos 4 ("itäinen louhos", historiallinen louhos) ja edustalta tehdyt löydöt (tuulenkaato 1) merkittynä kuvaan. Kohti etelää/lounasta. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 4. Onkalon suuaukon alue. Louhos 1 suuaukon yläpuolella, louhos 2 siitä oikealle (kuvassa keskellä). Kohti länttä. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 3. Kuva onkalon sisälle. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 4–6. Kuvia onkalon sisältä. Seinämissä on jäljellä hieman kvartsia ja savukvartsia. Kuvat T. Mökkönen & V. Viinikainen 2015.



Kuva 7. Kvartsipaloja onkalon sisältä (palautettu paikalleen). Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 8. Louhos 2. Kvartsia ja kaksi mahdollista pienikokoista kideonkaloa. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 9. Louhos 3. Kohti lounasta. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 10. Louhos 4. Kohti lounasta. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 11. Tuulenkaato 1: juonikvartsin pala. Kuva T. Mökkönen 2015.



Kuva 12. Tuulenkaato 2: savukvartsikappale. Kappaleessa on näkyvissä sekä iskettyä pintaa että himmeää alkuperäistä pintaa. Kappaleessa näkyy myös sivukiveä (pegmatiitti), jota löytyy kideonkalon sisältä savukvartsin ja graniitin kontaktipinnasta. Kappale on peräisin kideonkalosta. Kuvat T. Mökkönen & V. Viinikainen 2015.

Kartta 1. Hamina Hitonharjun Pirunpesä, sijainti.  
Tuloste Muinaisjäännösrekisteristä 24.3.2023. Tarkastuksen havainnot lisätty punaisilla  
nuppineulamerkkeillä = louhos 4 ja tuulenkaadot (1 ja 2)

2023-03-24

